

Año LIV. urtea

134 - 2022

Uztaila-abendua

Julio-diciembre

FONTES LINGVÆ VASCONVM STVDIA ET DOCUMENTA

SEPARATA

**Euskararen jabekuntza
testuinguru soziolinguistiko
ezberdinetan: zer esaten
diguten haurren testuek
kasu gramatikalen
erabilerari buruz**

Maidier Huarte

Sumario / Aurkibidea

Fontes Linguae Vasconum. Studia et Documenta

Año LIV. urtea - N.º 134. zk. - 2022

Uztaila-abendua / Julio-diciembre

ARTIKULUAK / ARTÍCULOS / ARTICLES

Zergatik panpox: flâneusearen arrastoan

Irati Majuelo Itoiz 281

Luzaideko oikonimiaren azterketa: etxe izengoitiak

Peio Kamino Kaminondo, Patxi Salaberri Zaratiegi 309

Euskarazko elkarkari iragangaitzak: lexikoak ala sintaktikoak?

Kristina Bilbao Hernandez 337

NOR-NORI-NORK *irrealisak* Gipuzkoan: *eginen* hedadura eta **ezan* adizkien zenbait berrikuntza

Olatz Leturiaga Angoitia 375

Euskararen jabeakuntza testuinguru soziolinguistiko ezberdinetan: zer esaten diguten haurren testuek kasu gramatikalen erabilerari buruz

Maidier Huarte 415

Euskal zenbatzaileen komuntzadura-aldakortasuna Hegoaldeko testu zaharretan

Eukene Franco Landa 439

VARIA

Irigarai familiaren funtsa Nafarroako Errege Artxibo Nagusian: katalogoa (II. dokumentu argitaragabeak)

Ekaitz Santazilia 471

Idazlanak aurkezteko arauak / Normas para la presentación de originales /

Rules for the submission of originals 491

Euskararen jabekuntza testuinguru soziolinguistiko ezberdinetan: zer esaten diguten haurren testuek kasu gramatikalen erabilerari buruz

La adquisición del euskera en entornos sociolingüísticos diferentes: qué nos dicen los textos de niños sobre el uso de los casos gramaticales

The acquisition of Basque in different sociolinguistic backgrounds: what the texts by children tell us about the use of grammatical cases

Maidier Huarte

Euskal Herriko Unibertsitatea, UPV/EHU

maider.huarte@ehu.eus

<https://orcid.org/0000-0002-5290-7558>

DOI: <https://doi.org/10.35462/flv134.5>

Neure esker ona adierazi nahi diet berrikusle izengabe biri, bai eta aurreko bertsio bati oharrak egin dizkioten Xabier Artiagoitia, Lander Intxausti, Jaione Ibarra, Ane Ortega eta Jone Ozerinjauregi lagunei ere. Berauek ez daukate erantzukizunik hemen izan litezkeen hutsuneetan. Ikerketa lan hau Eusko Jaurlaritzak diruz lagundutako ELEBILAB (IT983-16) ikerketa taldearen babesarekin egin da.

Jasotze data: 2022/07/15. Behin-behineko onartze data: 2022/11/23. Behin betiko onartze data: 2022/11/28.

LABURPENA

Lan honetan Lehen Hezkuntzako 4. mailako ikasleek euskaraz idatzitako testuetan egiten duten kasu gramatikalen erabilera aztertzen da; lagina testuinguru soziolinguistiko ezberdinetako D ereduko lau ikastetxetan jaso da. Ikasle horien hizkuntza profilak hiru dira: etxean gaztelania soilik darabiltenak, euskara soilik darabiltenak, eta hizkuntza biak darabiltzatenak. Azterketak erakusten du: (a) eskola barruan euskara bigarren hizkuntzat ikasten dutenek 10 urterekin ez dutela kasu markaketa oraindik menderatzen; eta (b) etxeko jabe-kuntzaren ereduari jarraitzen dion arren, eskola barruko jabe-kuntza denboran luzatzeak euskararen erabilera desegokiak egonkortzeko arriskua dakarrela.

Gako hitzak: murgiltze eredu; euskara; jabe-kuntza; kasu gramatikal; irakaskuntza.

RESUMEN

En este artículo se analiza el uso de los casos gramaticales del euskera en textos escritos por alumnos de 4.º de Educación Primaria. La muestra se recogió en cuatro centros de modelo D de contextos sociolingüísticos diferentes. Los perfiles lingüísticos de estos estudiantes son tres: aquellos que usan exclusivamente el castellano en casa, los que usan solo el euskera, y aquellos que usan ambas lenguas. El estudio muestra que (a) quienes aprenden el euskera como segunda lengua en la escuela aún no dominan a los 10 años la marcación de caso; y que (b) la dilatación en el tiempo del proceso de adquisición del euskera puede acarrear el peligro de que ciertos usos erróneos se cronifiquen.

Palabras clave: inmersión; euskera; adquisición; caso gramatical; enseñanza.

ABSTRACT

This article studies the use in writing of the Basque grammatical cases by children in the 4th year of Primary School in the immersion model; the data were gathered at four schools in different sociolinguistic settings. The linguistic profiles of these students are threefold: those who exclusively use Spanish at home, those who only use Basque, and those who use both languages. The study shows that: (a) those who learn Basque as a second language at school have not yet mastered case marking by the age of 10; and that (b) the lengthening over time of the process of acquiring Basque might carry over the fossilization of error patterns.

Keywords: immersion; Basque language; acquisition; grammatical case; teaching.

1. SARRERA. 2. KASU GRAMATIKALEN JABEKUNTZA ETXEAN ETA ESKOLAN. 2.1. Kasu gramatikalen jabekuntza elebakar eta aldebereko elebidunengan. 2.2. Kasu gramatikalen jabekuntza ondoz ondoko elebidunengan. 2.3. Eskolaren betebeharrak eta mugak euskararen jabekuntza eta garapen prozesuan. 3. METODOLOGIA. 3.1. Laginaren deskribapena. 3.2. Aztertutako aldagaiak eta erabilitako tratamendu estatistikoa. 4. EMAITZAK. 4.1. Testuen luzera. 4.2. Kasu gramatikalen erabilera. 5. EZTABAIDA. 6. ERREFERENTZIAK.

1. SARRERA

ISEI-IVEIk bi urterik behin egiten duen hezkuntzaren ebaluazio diagnostikoaren birtartez, besteak beste, euskal hezkuntza sisteman eskolatuta dauden haurren euskarazko hizkuntza komunikaziorako konpetentzia neurtzen da. Horretarako, ikasleen ahozko eta idatzizko ulermena egiaztatzeko probak ez ezik, idatzizko adierazpena ebaluatzeko proba bat ere egiten da.

Lehen Hezkuntzako 4. mailako (LH4, hemendik aurrera) ikasleen idazlanak ebaluatzeko irizpideen artean, gaitasun soziolinguistikoa, gaitasun diskurtsiboa eta gaitasun linguistikoarekin lotutako adierazleak definitzen dira. Adierazle horien artean, gramatika akatsak baloratzeko orientabideak ematen zaizkio ebaluatzaileari eta oinarritzko akatsak deskribatzen dira: ergatiboaren erabilera aipatzen da hor eta, akatsa sistematikoki errepikatuz gero, larritzat hartu behar dela esaten da orientabide horietan (ISEI-IVEI, 2017). Tamalez, ISEI-IVEIk eskura jartzen dituen ebaluazio diagnostikoen emaitzen txostenetan ez dago ikasleen gaitasun linguistikoaren deskribapen zehatzik. Ikerlan honetan LH4ko ikasleen gaitasun linguistikoan eta, zehatzago, kasu gramatikalen erabileran jarriko dut arreta.

Euskararen jabekuntzari buruzko ikerketek erakutsi dute kasu gramatikalen jabekuntza prozesuaren bilakaera ez dela berdina euskara haurren ama hizkuntza (H1, hemendik aurrera) izan edo bigarren hizkuntza (H2, hemendik aurrera) izan.

Euskara etxean bereganatu duten haurren ekoizpenetan, kasu gramatikalak ez dira aldi berean agertzen eta erabileraren ikuspegitik ez dute jokabide bera. Ergatiboaren

erabilera mailakatua da eta, haurren arabera lau zapabost hilabete iraun dezakeen tarte batean, hurrek ergatiboa batzuetan erabili eta beste batzuetan isildu egiten dute (Barrereña, 1993; Elozegi, 1998; Zubiri, 1997). Datiboaren erabilera, berriz, hasieratik da egonkorra (Gutierrez & Ezeizabarrena, 2022). Kasu gramatikalen jabekuntza prozesua hurrek hiru urte inguru dituztenean egonkortzen da.

Eskolan euskaldundu diren haurren ahozko ekoizpenak aztertu dituzten lanek beste egoera bat irudikatzen dute. Adinez nagusiagoak (5 eta 8 urte bitartekoak) direlarik, aztertutako hurrek oraindik ez dute, ekoizpenaren aldetik behintzat, kasu gramatikalen markaketa sistema menderatu, eta ergatiboaren eta datiboaren erabilera huts egiteak ugariak dira oraindik ere tarte horretan. Adinean gora joan ahala hurrek kasuen erabilera egokiagoa egiten duten arren, erakusten duten garapen erritmoa nahiko motela da (Duguine, 2016; Duguine & Köpke, 2019; Ezeizabarrena, 2012; Ezeizabarrena, Manterola & Beloki, 2009; Manterola & Almgren, 2015).

Orain arte egindako ikerketa guztiak ahozko datuetan oinarritu dira, baina artikulua honetan idatzizko datuak aztertuko ditut. LH4ko ikasleek euskaraz idatzitako ipuinetan idazlanen luzera behatuko dut; bestalde, ikasleok euskarazko kasu gramatikalak nola erabiltzen dituzten aztertuko dut. Ume horiek gune soziolinguistiko ezberdinetako lau ikastetxetan¹ eskolatuta daude eta ikastetxe guztiak D ereduak dira. Ikasleak hizkuntza profilararen arabera hiru taldetan multzokatu ditut: H1 gaztelania dutenak, H1 euskara dutenak eta, azkenik, aldibereko elebidunak (2H1, hemendik aurrera) eta etxean euskara eta gaztelania, biak, ikasi dituztenak.

Ikerlan honen hipotesiak hauek dira:

1. Euskara H2 duten ikasleen testuak laburragoak izango dira, euskara H1 duten ikasleenak baino.
2. Euskara H1 duten ikasleen kasu gramatikalen erabilera zuzena eta emankorra izango da.
3. 8 urteko hurrekin alderatuta, euskara H2 duten ikasleen ergatibo eta datibo kasuen erabilera hobekuntzak atzemango dira.
4. Testuinguru soziolinguistiko ezberdinetan kokatuta dauden eskoletako ikasleen testuetan kasu gramatikalen erabilera ere desberdintasunak egongo dira: testuingurua zenbat eta euskaldunagoa izan, kasu gramatikalen erabilera orduan eta hobea izango da.

Artikuluaren 2. atalean kasu gramatikalen jabekuntza zertan den azalduko dut: euskaraz jaiotzatik bereganatu duten haurren egoera aztertuko dut, eta euskara eskolan

1 Jaione Ibarra, Begoñako Andra Mari Irakasleen Unibertsitate Eskolako irakaslearekin batera eman nituen formakuntza saioetan esku hartutako ikastetxeak dira lagin honen parte.

ikasi duten ikasleen ahozko erabilerak ere zehaztasun handiagoarekin deskribatuko ditut². Horrez gain, eskolak euskararen jabekuntza prozesuan dituen aukerak eta mugak labur identifikatuko ditut. 3. atalean, ikerketa hau egiteko erabili dudana metodologia azalduko dut: laginaren deskribapena egingo dut eta aztertuko ditudan aldagaiak gogoratuko ditut. Ikerketaren emaitzak 4. atalean azalduko ditut eta emaitza horietan oinarrituta egin daitekeen hausnarketa 5. atalean egingo dut.

2. KASU GRAMATIKALEN JABEKUNTZA ETXEAN ETA ESKOLAN

Atal honetan kasu gramatikalen jabekuntzaren gainean egindako ikerketak laburtuko ditudanez, kasu gramatikalak zein diren azalduko dut jarraian, labur-zurrean.

Euskaraz hiru dira aditzak ezar ditzakeen kasuak eta horiei *kasu gramatikal* esaten zaie: ergatibo kasua (-k) aditz trantsitibo eta (NORK motako) ezergatiboen subjektuek jasotzen duten kasua da:

(1) Jon-ek	<i>Gaizka-ri</i>	<i>liburua-Ø</i>	<i>oparitu</i>	<i>dio.</i>
Jon-ERG	Gaizka-DAT	liburua-ABS	oparitu	dio
(2) Jon-ek	<i>eztul egin</i>	<i>du.</i>		
Jon-ERG	eztul egin	du		

Datibo kasua (-*r*i) aditz ditransitiboen zeharkako osagarriek (*Gaizkari* (1) adibidean) edota NOR-NORI aditzen bigarren argumentuek jasotzen duten kasua da³:

(3) Gaizka-ri	<i>liburua-Ø</i>	<i>erori</i>	<i>zaio.</i>
Gaizka-DAT	liburua-ABS	erori	zaio

Azkenik, absolutibo kasua (-Ø) daukagu. Kasu hori aditz intrantsitiboen subjektuari, aditz trantsitibo eta ditransitiboen osagarri zuzenari, edota NOR-NORI aditzetan dagokion argumentuari (cf. *liburua* (3) adibidean), ezartzen zaio:

(4) Jon-Ø	<i>etorri</i>	<i>da.</i>	
Jon-ABS	etorri	da	
(5) <i>Jon-ek</i>	Gaizka-Ø	<i>zapaldu</i>	<i>du.</i>
Jon-ERG	Gaizka-ABS	zapaldu	du

2 Ikerketa honetan haurren produkzioak aztertuko ditudanez, 10 urtetik beherakoekin egindako ikerketak ekarriko ditut gogora 2. atalean. Hala ere, irakurleak interesa balu kasu gramatikalen erabilera hiztun helduengan nolakoa den jakiteko, Rodríguez-Ordóñez (2015) lana kontsultatzea gomendatzen dut.

3 Datiboa NOR-NORI aditzetan bigarren argumentua, zehar osagarria alegia, izaten da; baina, inoiz edo behin subjektua ere izan daiteke (honetaz ikus Artiagoitia, 2000, 406.-412. or. eta Fernández & Ortiz de Urbina, 2010). Azken lan horretan NOR-NORI aditzetako datiboaren interpretazio ugari aztertzen dira.

2.1. Kasu gramatikalen jabekuntza elebakar eta aldibereko elebidunengan

Denetarik datuak erabili dira euskararen jabekuntza aztertu duten lanetan: luzetarako datu bilketan jasotakoak, zeharkako datu bilketan jasotakoak, hizketa espontaneoan oinarritu direnak, eta egoera sasi-esperimentalagoetan elizitatutakoak. Corpus horietako haurren profilak ere askotarikoak dira: haur elebakarrak aztertu dira (euskara H1 dutenak), aldibereko elebidunak aztertu dira (euskara-gaztelania edota euskara-frantsesa aldi berean ikasi dutenak) eta, azkenik, ondoz ondoko elebidunen datuak ere jaso dira: frantsesa edo gaztelania H1 dutenak eta euskara H2 eskolaren bitartez ikasi dutenak.

Haur elebakar eta aldibereko elebidunen datuak aztertu dituzten luzetarako ikerketek erakusten dute euskara H1 ikasten duten hurrek (dela elebakarrak, dela aldibereko elebidunak), ekoizpen aldetik behintzat, ez dituztela kasu marka guztiak batera ekoizten eta ez dituztela horiek hasieratik era emankorrean erabiltzen (Barreña, 1993; Elosgi, 1998; Zubiri, 1997).

Haurren ekoizpenetan absolutibo kasua da lehen erabiltzen dena; ondoren, ergatibo kasua; eta, azkenik, datiboa⁴. Horrez gain, hurrek ez dituzte berdin erabiltzen fonologikoki osoak diren kasu markak, hots, ergatiboa eta datiboa. Datiboaren erabilera emankorra da hasieratik, hau da, aztertutako hurrek datiboa behar duten ia testuinguru guztiak markatzen dituzte *-(r)i* atzizkiarekin kasu marka ekoizten hasi bezain laster. Ergatiboaren erabilera, aldiz, *mailakatu*a dela esan daiteke: hasieran, hurrek ez dituzte ergatiboa behar duten testuinguruak *-k* atzizkiarekin markatzen; ondoren, ergatiboa behar duten testuinguru batzuk *-k* atzizkiarekin markatzen dituzten arren, beste hainbat testuinguru markatu barik uzten dituzte; eta, azkenik, lau paboste hilabete igaro ondoren ergatiboaren erabilera zuzena eta emankorra dela esan daiteke, ergatiboa behar duten testuinguruen % 80tik gora *-k* atzizkiarekin markatzen dituztelako.

Zeharkako moduan bildutako corpusek emaitza horiek berresten dituzte (Ezeizabarrena, 2013 apud Gutierrez & Ezeizabarrena, 2022): bai kasu markak agertzen diren momentuari dagokionez, bai eta datibo eta ergatiboaren arteko jauziari dagokionez ere. KGNZ-2 eta KGNZ-3⁵ galdetegiek haur euskaldunen gurasoek emandako erantzunak jasotzen dituzte. Guraso horien arabera, 2;00-2;06 adin tarteko hurrek ergatibo eta datibo markak erabiltzen dituzte dagoeneko (haurrok ergatiboa erabiltzen dutela gurasoen % 60k adierazten dute; datiboari dagokion atzizkia, aldiz, % 70ek esaten dute). Bi kasu marka horien erabilera kopuruek gora egiten dute hurrek adinean gora egiten duten neurrian. Hala ere, 3;06-4;00 adin tarteko haurren gurasoek adierazten dutenaren arabera, oraindik badaude ergatiboa (% 25) eta datiboa (% 15) ekoizten ez dituzten umeak. Edozein kasutan, 2;00-4;00 adin tarte osoari begiratuta, badirudi datiboaren erabilera orokorragoa dela ergatiboaren erabilera baino.

4 Haurraren arabera, aldakortasun handia egon daiteke kasuen agerreraren ordenan: abs > erg > dat edota abs > dat > erg (ikus Gutierrez & Ezeizabarrena, 2022).

5 Komunikazio Garapena Neurtzeko Zerrenda (KGNZ) haurren garapen linguistikoa neurtzeko galdetegiak da: haurrak adin jakin batean zer ulertu eta zer ekoizti dezakeen jasotzeko balio du. Hiru galdetegi daude haurraren adinaren arabera: KGNZ-1, 8-15 hilabete bitarteko hurrekin erabiltzeko; KGNZ-2, 16-30 hilabete hurrekin erabiltzeko; KGNZ-3, 30-50 hilabete hurrekin erabiltzeko (ikus Garcia et al., 2012).

Ergatiboa *dantzan* darabilten aro honi Ezeizabarrenak (2012) *Ergative Optional Stage* (EOS, hemendik aurrera) deitzen dio Wexlerren (1994) *Infinitive Optional Stage* hipotesiari jarraituz. Aro horretan, hurrek ez dituzte ergatiboa behar duten testuinguru guztiak *-k* atzizkiarekin markatzen (*ez-egitezko* hutsak eginez), baina aldi berean ez dituzte datiboa edo absolutiboa beharko luketen testuinguruak ergatiboarekin ia inoiz markatzen; hau da, *egitezko* hutsak oso urriak dira aztertutako corpusetan.

Hurrek egin ditzaketen erabilera akastunen artean, egitezko eta ez-egitezko hutsak bereiztea funtsezkoa da erabilera desegoki horiek ez dutelako informazio mota bera ematen hurren ezagutza linguistikoei buruz. Egitezko hutsak baldin badaude, eta horiek era sistematikoan egiten badira, ondoriozta liteke hurrak aztergai den ezaugarri morfosintaktikoa ez duela ondo bereganatu. Hurrak egiten duena ez-egitezko hutsa baldin bada, orduan zalantzan jar liteke erabili ez duen ezaugarri morfosintaktiko hori eskuratu duen edo ez (agian ulermen mailan erabil dezake eta, hortaz, badaki, ekoizpen mailan oraindik erabiltzen ez duen arren)⁶.

Beraz, euskara etxean bereganatu duten haur elebakarrak edo elebidunak 2;00 urte inguru dituztenean hasten dira kasu gramatikalak erabiltzen. Absolutiboaren eta datiboaren erabilera emankorra eta zuzena da kasu markak agertzen diren momentutik. Ergatiboaren erabilera, ostera, gorabeheratsuagoa da: ez-egitezko hutsak ugariak dira *-k* atzizkiaren erabilera egonkortu aurretik, baina, EOS aroan dauden bitartean, ez dute egitezko hutsik ia inoiz egiten. Haur gehienek 3;00 urte inguru dituztenerako kasu gramatikal guztiak erabiltzen dituzte akatsik egin gabe.

2.2. Kasu gramatikalen jabekuntza ondoz ondoko elebidunengan

Hiru dira euskara H2 ikasi duten hurren datuak biltzen dituzten corpusak. Lehenengoa Almgrenek, Belokik, Ezeizabarrenak eta Manterolak zenbait lanetan aztertutakoa da (Ezeizabarrena, 2012; Ezeizabarrena, Manterola & Beloki, 2009; Manterola & Almgren, 2015), eta bigarrena Duguinek eta Köpkek (2019) aztertutakoa; bietan, hurren ahozko ekoizpenak jasotzen dira. Hirugarren corpusak ekoizpen eta ulermen datuak erkatzen ditu, eta Duguinerean (2016) lanean aztertutakoa da⁷.

6 Ergatiboaren erabilerarekin lotutako gorabeherak aztertze aldera, ulermenari lotutako esperimentu bat diseinatu zen (Huarte, 2007). Esperimentuak erakusten du EOS aroan dauden hurrek ekoizpen mailan egonkoritu ez diren ergatibo kasuak erabiltzen dituztela esaldiak interpretatzeko.

7 Pourquoiék (2019) fLEX proba bateriaren bitartez jasotako hamar hurren datuak aurkezten ditu bere lanean. Haur horiek 5 eta 10 urte bitartekoak dira eta guztiak hasi dira euskara ikasten hiru urte baino lehenagotik. Hala ere, profil ezberdinetakoak dira: batzuek H1 gaztelania dute eta beste batzuek, berriz, euskara dute H1. Emaizak modu globalean aurkezten direnez, ez dut testuan lan hau sakontasunez azalduko; hala ere, interesgarria iruditzen zait oin ohar honetara ekartzea ikerketa honek ergatibo eta datiboaren jabekuntza prozesuari buruz erakusten diguna.

fLEX bateriako probetako batek kasu eta postposizio sintagmak elizitzeko balio du. Kasu gramatikalei dagokienez, 5-10 urte bitarteko hurrek ergatiboa zuzen ekoitzi dute estimuluen % 60tan eta % 40tan, Pourquoiék dioten bezala, *isiltzea* gertatzen da; hots, ez dute ergatiboa beste kasu batekin ordeztzen. Datibo zuzenen kopurua nabarmen altuagoa da: hurrek zuzen erabiltzen dute datiboa estimuluen % 86ri erantzuteko. Estimuluen % 14tan berriro ere, datiboaren *isiltzea* gertatzen da. Hortaz, ergatiboaren eta datiboaren erabilera desegokiak ez-egitezkoak dira, ez da egitezko hutsik atzematen. Pourquoiék azpimarratzen duen bezala: «ergatiboaren ekoizpena beste kasuen ekoizpena baino ahulago agertzen da».

Lehenengo corpusak euskara H1 eta H2 duten ikasleek ahoz kontatutako narrazioak biltzen dituen arren, euskara H2 duten ikasleen emaitzak baino ez ditut ekarriko hona. Etxeko hizkuntza gaztelania duten ikasleak D ereduan daude eskolatuta eta ikastetxea gune erdaldunean dago kokatuta (populazioaren % 20k edo gutxiagok dakite euskaraz hitz egiten). Hiru momentutan jasotako datuak dira: haurrek 5;00, 5;06 eta 8;00 urte dituztenean.

Aztertutako haurrek kasu marka bakoitzari dagokion atzizkiaren erabilera egokia egiten dute beharrezkoak diren testuinguruen ehuneko adierazgarri batean: 5;00 urterekin testuinguruen % 65etan, 5;06 urterekin testuinguruen % 68tan eta 8;00 urterekin testuinguruen % 70etan. Ezeizabarrenak (2012) azpimarratzen duen bezala, erabilera hauek egokiak diren arren, emaitza hauen arabera ez da adinarekin lotutako garapenik atzematen.

Kasu marken erabilera egiten dituzten huts gehienak ez-egitezkoak dira (erabilera akastunen % 90etik gora) eta ergatiboaren ez-egitea askoz ohikoagoa da datiboaren ez-egitea baino: *-k* atzizkiaren ez-egitea 5;00 urteko haurren ahozko narrazioetan testuinguruen % 80 inguruan gertatzen da eta, 8;00 urteko haurrengan ez-egiteen kopurua jaisten den arren, oraindik ere % 60koa da (Manterola & Almgren, 2015).

Ezeizabarrenak, Manterolak eta Belokik (2009) erakusten dutenaren arabera, haurrek 5;00 urte dituzteneko grabaketa saioan *-(r)i* atzizkiaren erabilera akastuna % 20koa da eta 5;06 urte dituztenean datiboaren erabilera egindako akatsak % 13ra murrizten dira. Haurrek 8;00 urte dituzteneko datu zehatzik ez da argitaratu, baina, Ezeizabarrenak (2012) nabarmentzen duenez, ergatiboarekin alderatuta, datiboaren ez-egitea nabarmen urriagoa da, oro har, corpus osoan.

Aintzat hartu dudan bigarren corpora Duguinek eta Köpkek (2019) bildu dute; corpus horrek ere haurrek ahoz kontatutako narrazioak jasotzen ditu. Duguinek eta Köpkek (2019) hiru profileko zortzi ikasleren produkzioak aztertu dituzte. Haur elebidunak (euskara-frantsesa) bost dira eta, horien artean, aldibereko eta ondoz ondoko elebidunak bereizten dira. Aldibereko bi elebidunek eskolan ere euskara erabiltzen dute (murgiltze programa batean). Ondoz ondoko hiru elebidunek ama hizkuntza frantsesa edo euskara dute: H1 euskara duten bi haurrak frantsesetik eskolatuta daude eta H1 frantsesa duen umea euskaraz eskolatuta dago. Bestalde, bi haur euskaldun elebakarren datuak ere aztertzen dira. Haur batek ez dauka frantsesarekin inolako harremanik, euskara baita etxeko hizkuntza, ingurukoen hizkuntza eta eskolako hizkuntza. Beste haurraren kasuan, inguru hiritarragoan bizi delako, ikertzaileek frantsesarekin harreman handiagoa izan dezakeela uste dute.

Duguinek eta Köpkek (2019) euren ikerlanerako egindako datu bilketan haurrak hiru urtez, urtean behin, ipuin bat kontatzen grabatu dituzte. Hasierako grabaketan haurrek 5;00 urte dituzte eta azkenekoan 7;00. Emaitzen arabera, haur elebakarrek lehenengo saiotik erabiltzen dute ergatiboa beharrezkoa den testuinguru guztietan. Ondoz ondoko elebidunengan, lehenengo saiotik hirugarrenera progresioa atzeman daiteke: lehenengo saioan ez dute ergatiborik erabiltzen; bigarren saioan, ume bakar batek erabiltzen du

ergatiboa beharrezkoa den testuinguru gehienetan eta baita absolutiboa erabili beharko zukeen beste hainbat testuingurutan ere (egitezko hutsak nabarmenak dira); hirugarren saioan, ergatiboa gehiagotan erabiltzen dute; hala ere, ez dute oraindik beharrezkoa den testuinguru guztietan ekoizten. Aldibereko elebidunek ez-egitezko hutsak egiten dituzte hiru saioetan. Hortaz, haur elebarrak eta ondoz ondoko elebidunek (batez ere hasierako bi-hiru urteetan etxean euskara baino jaso ez dutenek) gehiagotan markatzen dute subjektua ergatiboarekin aldibereko elebidunek baino.

Azkenik, ergatiboaren ahozko adierazpena eta ulermena egiaztatzeko Duguine (2016) diseinu esperimental baten bitartez jasotako datuei buruzko iruzkin labur bat egingo dut. Hirugarren corpusa osatzen duen datu bilketa honek interesa jartzen du ergatibo-absolutiboaren ustezko alternantzia haurren datuetan. Diseinu esperimental hiru probaz osatuta dago: absolutibo plurala elizitzeko proba bat, ergatibo singularra elizitzeko bigarren proba bat eta, azkenik, absolutibo plurala eta ergatibo singularraren ulermena egiaztatzeko proba bat. Ikerketa horretan parte hartu duten bederatzai haurrak berriro ere profil ezberdinetakoak dira: hiru aldibereko elebidun (euskara-frantsesa etxean, horietako bi euskaraz eskolatuta daude, hirugarrena, berriz, frantsesez); hiru ondoz ondoko elebidun (bik H1 euskara dute eta frantsesez eskolatuta daude, hirugarrenak H1 frantsesa dauka eta euskaraz eskolatuta dago). Ikerketan parte hartu duten azken hiru haurrak elebakarrak dira (H1 euskara). Haur horien adina 5;00 eta 7;00 urte bitartekoa da.

Duguine (2016) azpimarratzen duen bezala, profil guztietako hurrek ekoizten dituzte pluralarekin markatutako sintagmak lehenengo proban, baina ez da gauza bera gertatzen ergatiboa elizitzeko diseinatutako proban. Hemen emaitzak profilararen arabera dira: ondoz ondoko elebidunek euskaldun elebarrak bezala jokatzeko dute eta euren erantzunetan ergatiboaren ez-egiteak % 30era heldu daitezke. Aldiz, aldibereko elebidunen erantzunetan ergatiboaren ez-egitezko hutsak % 90era heltzen dira. Absolutiboaren eta ergatiboaren ulermen mailak bereizten dituen proban haurren erantzun zuzenen kopuruak % 90 eta % 97 bitartekoak dira, haurren profila zehazki dela ere.

Laburbilduz, etxetik euskaldunak diren haurren eta eskolan euskaldundu diren datuak alderatuta, badirudi kasu gramatikalen jabekuntza prozesua luzatu egiten dela denboran prozesu hori eskolaren bitartez gertatzen denean. Absolutiboaren kasu markaketa zuzena da hasieratik, baina ergatiboaren eta datiboaren kasu markaketa erabilera zuzenak ez-egitezko hutsekin tartekatzen dira. Denborarekin erabilera zuzenak ugartu eta ez-egitezko hutsak murriztu egiten diren arren, aztertutako 8 urteko hurrek jarraitzen dute ez-egitezko huts asko egiten, batez ere ergatiboaren erabilera-rekin lotutakoak. Datiboaren erabilera egokiagoa da hasieratik, bai eskolako haurrengan, bai etxetik elebakarrak edo elebidunak diren haurrengan. Adituek ondoko gako hauek ematen dituzte atal honetara ekarritako datuak interpretatzeko.

Euskara H1 ikasten duten haurrengan bezala, euskara H2 duten ikasleengan kasu gramatikalak modu progresiboan agertzen dira (Duguine, 2016) eta ergatiboaren eta datiboaren jabekuntza prozesuak diferenteak dira (Ezeizabarrena, 2012). Hurrek ergatibo eta datibo kasuen erabilera egiten dituzten akatsak ez-egitezkoak dira, zeinak erakutsiko lukeen haur horiek badutela gramatika arauen nolabaiteko ezagutza (Ezeizabarrena, 2012).

Ergatiboari dagokionez, kontutan hartuta aztertutako haurrek ez dutela erabilera hori denboraren joanean hobetzen (ez behintzat espero litekeen neurrian), baliteke ikasleak EOS aroan tratatuta gelditu izana (Ezeizabarrena, 2012). Arrisku bat atzematen da: ergatiboaren erabilera desegokien fosilizazioa gertatzea hain zuzen ere (Ezeizabarrena, 2012; Manterola & Beloki, 2009).

Badirudi testuinguru soziolinguistikoak, hizkuntzan murgilduta pasatutako denborak (Duguine & Köpke, 2019; Manterola & Almgren, 2015) eta denbora horretan jasotako inputaren kalitateak eta kantitateak (Duguine, 2016) ergatiboaren jabekuntza prozesuan eragin dezaketela. Kezka horren harira, Manterolak eta Almgrenek (2015) azpimarratzen dute eskolak arreta berezia eskaini beharko liokeela, beste ezagutza bartzuen artean, kasu gramatikalen jabekuntza eta erabilera egokiari.

2.3. Eskolaren betebeharrak eta mugak euskararen jabekuntza eta garapen prozesuan

Zalantzarik gabe hezkuntza sistemak euskararen normalizazio prozesuan eduki duen eragina positiboa izan da eta horrela islatzen da azken inkesta soziolinguistikoan (Eusko Jaurlaritzak, 2020) jasotako datuetan: EAEn, 1991-2016 tartean euskaldunen kopuruak 10 puntuko hazkundea izan du (% 24,1 1991n, % 33,9 2016an), eta erdaldun elebazarren multzoak, ordea, 12 puntuko jaitsiera izan du (% 59,2 1991n, % 47 2016an). 2016an jasotako datuen arabera, euskaldunen artean 35 urtetik beherakoan multzoa da hiztun gehien biltzen dituenena. Adin multzo horretan % 36,2 dira euskara etxetik kanpo ikasi dutenak, eskolan edo euskaltegian.

Azken urteotan EAEko gurasoek modu masiboan aukeratu dute D ereduaren seme-alabentzat: ISEI-IVEIk (2022) jasotako datuen arabera, 2019an sistema osoan eskolatutako ikasleen % 70 D ereduaren zegoen. Eredu hau murgiltze eredu osoa da ama hizkuntza gatzelania duten ikasleentzat. Hezkuntza eredu honen oinarri psikopedagogikoen arabera, bigarren hizkuntzaren jabekuntza prozesua bultzatzeko ama hizkuntzaren jabekuntza prozesuari begiratu beharko zaio (Bilbao, 1998; Vila, 2010). Era horretara, ikasleek bigarren hizkuntza ikasiko dute hizkuntza hori testuinguru naturalan *erabiliz*; hau da, hizkuntzaren irakaskuntzaren ikuspegi instrumentala nagusitzen da. Izan ere, eskolan askotariko komunikazio esparru sortzen direnez, euskara gelan eta gelatik kanpo erabiliko da irakasle-ikasleen arteko harremanak bideratzeko, ikasleen arteko harremanak sustatzeko, bai eta, noski, hainbat arlo akademikotako edukiak lantzeko ere. Hortaz, ikasleen beharrei erantzuteko sortzen diren askotariko esparru eta egoera komunikatiboen bitartez eskuratuko dute ikasle horiek bigarren hizkuntza.

Aurretik deskribatutakoaren arabera, murgiltze ereduaren bidez bultzatzen den hizkuntzaren jabekuntza prozesua modu naturalean eta, hortaz, erraz gertatzen dela dirudien arren, eskolak euskararen jabekuntza eta garapen prozesuan laguntzeko hainbat muga dituela aitortu behar da. Ruiz Bikandik (2009) honako hauek aipatzen ditu: gelan irakasle bakarra dela hiztun eredu ikasle askorentzat; ikasle kopuruaren arabera, hizkuntzaz jabetzeko prozesuan haurrek egiten dituzten hipotesiak helduarekiko elkarrekintzan egiaztatzeko aukera gutxiago dituztela eskolan; edota ikasleek bigarren hizkuntzan murgilduta pasatutako denbora mugatua dela.

Muga horiez gain, aintzat hartu behar da EA Eren kasuan eskolaren bitartez ikasten den hizkuntza gutxitua dela eta, ikastetxearen testuinguru soziolinguistikoaren arabera, ikasleek eskolatik kanpo euskara erabiltzeko aukera urriak dauzkatela. Hortaz, litekeena da eskola bitarteko hizkuntzaren jabekuntza prozesua denboran luzatzea eta horrek ekar lezake tarte hizkuntzetan egiten diren erabilera batzuk fosilizatzeko arriskua.

Ikasleek eskola eremuan egiten duten euskararen erabilera aztertzea da ARRUE ikerketa proiektuaren⁸ helburu nagusia. Martínez de Lunak eta Suberbiolak (2020) ikerketa proiektu honen bidez jasotako LH4 mailako eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako 2. mailako (DBH2, hemendik aurrera) bi belaunaldiren datuak aztertu eta erkatu zituzten: 2011n LH4n eta 2015ean DBH2n egon ziren ikasleen datuak, batetik; eta, 2013an LH4n eta 2017an DBH2n egon ziren ikasleen datuak, bestalde. Datuak alderatuta, datu multzo bietan atzematen da gela barruan eta gelatik kanpo ikasleek irakasleekin dituzten elkarrizketetan erabilerak behera egin duela, baina are nabarmenagoa eta kezagarriagoa da gela barruan zein gelatik kanpo ikaskideen arteko harremanetan erabilerak egin duen atzerakada⁹. D ereduko ikasleen emaitzei erreparatuta, badirudi hiru direla euskararen erabilera egiatzatu den jaitsiera azaldu dezaketen aldagai erabakigarriak: eremu soziolinguistikoa, etxeko erabilera eta irakasleek euren artean erabiltzen duten hizkuntza.

Martínez de Lunak eta Suberbiolak (2020) adierazten duten bezala, eremu soziolinguistikoak eragina dauka ikasleen euskararen erabilera: aztertu diren eskolak zenbat eta gune erdaldunagoan egon, orduan eta nabarmenagoa da atzerakada ikasleen euskararen erabilera. Etxeko erabilerari dagokionez, euskara etxean erabiltzen duten ikasleengan muda prozesua¹⁰ txikiagoa da, etxean gaztelania bakarrik erabiltzen duten ikasleengan baino. Irakasleen artean gaztelania erabiltzeko joera duten eskoletan ikasleen euskararen erabilera beherakada handiagoa da, bestelakoetan baino.

Gauzak horrela, etxean euskaraz hitz egiten ez duten ikasleek eta, gainera, testuinguru erdaldunagoetan bizi direnek oso aukera mugatuak dituzte eskolatik kanpo euskara erabiltzeko: «9-10 urterekin eskolako testuinguru euskaldunean euskaraz egitera iristen

8 Arrue Proiektuaren helburu nagusiak bi dira: lehenengoa, ikasleek eskola eremuan egiten dituzten hizkuntzen erabilerak aztertzea (euskara, gaztelania edo bestelakoak); bigarrena, eremu horretan euskararen erabilera errazten edo eragozten dituzten aldagaiak identifikatzea. Lau dira aztertzen diren ikasleen erabilerak: ikasleek ikaskideekin ikasgelan eta ikasgeletatik kanpo egiten dituztenak; eta irakasleekin ikasgelan eta ikasgeletatik kanpo egiten dituztenak. Horrez gain, ikasleen erabileretan eragina izan dezaketen aldagaien artean aztertzen dira, besteak beste, ikastetxearen eremu soziolinguistikoa, ikasleen etxean egiten den hizkuntzen erabilera edo irakasleek beren artean egiten duten euskararen erabilera.

9 Lehenengo belaunaldiko datu multzoan (2011-2015) 25,9 puntukoa da atzerakada; bigarren belaunaldiko datu multzoan (2013-2017), 28,9 puntuko beherakada atzematen da. Gelatik kanpo ikaskideekiko harremanetan euskararen erabilera askoz txikiagoa da aurretik azaldutako beste egoera guztiaren alderatuta belaunaldi bietako datuetan, aurreko egoeretan gertatzen den bezala, jolastorduetan ere euskararen presentzia nahiko dabil murrizten.

10 *Muda* Pujolarrek eta Gonzalezek (2010 apud Amorrortu, Ortega & Goirigolzarri, 2017) proposatutako kontzeptua da eta horren bitartez, hiztun eleaniztunek dakizkiten hizkuntzen erabileretan gertatzen diren aldaketak adierazi nahi dira. Muda gertatuko litzateke hiztun batek erabiltzen ez duen hizkuntza bat modu aktiboan erabiltzera igarotzean edo, alderantziz, momentu jakin batera arte erabiltzen zuen hizkuntza bat erabiltzeari uzten diotenean.

diren hainbat ikaslek *ez du horretan nahiko sendotasun lortzen*, eta nerabezaroaren testuinguru erdaldunagoak ez dio jarraipenik ematen euskarazko erabilera horri, ikasleak horretarako behar bezalako baldintza eta baliabiderik ez duelako, seguruenik» (Martínez de Luna & Suberbiola, 2020, 152. or.).

Euskara erabiltzeko aukera mugatuak direnez, hizkuntza horretan gaitasun linguistikoa eta komunikatiboa arrakastaz garatzeko oztupoak izan ditzake testuinguru erdaldunago batetik datorren ikasle batek. 2019ko ebaluazio diagnostikoak horrela izan daitekeela berresten du (ISEI-IVEI, 2022, 74. or.).

Laburbilduz: eskolak gizartearen euskalduntze prozesuan daukan eragina ukaezina den era berean, zenbait muga ere badauzka. Eskola non kokatzen den, ikasleak aukera handiagoa edo txikiagoa edukiko du eskolan eta eskolatik kanpo euskara erabiltzeko; arestian azaldu dudak bezala, hizkuntza erabiltzeko aukera horrek, besteak beste, baldintzatuko du ikasleen gaitasun komunikatiboa, bai eta lan honetan aztergai dudak gaitasun linguistikoa ere.

3. METODOLOGIA

Atal honetan, laginaren deskribapena egingo dut 3.1 azpiatalean eta aztertutako alagaiak gogora ekarriko ditut 3.2. azpiatalean.

3.1. Laginaren deskribapena

Lan honetan aztertuko dudak lagina Lehen Hezkuntzako laugarren mailako ikasleek euskaraz idatzitako 41 ipuinez osatuta dago. Lagina 2020-2021 ikasturtean EAEko sare publikoko lau ikastetxetan bildutako corpusaren¹¹ parte da. Ikastetxe horiek guztiak D ereduak dira eta beren arteko ezberdintasun nagusia ikastetxearen kokapena da. VI. mapa soziolinguistikoaren arabera, A eta B ikastetxeak *gune erdaldunean* kokatzen dira: A ikastetxea dagoen herrian euskaldunak dira biztanleen % 27; B ikastetxea dagoen herrian biztanleen % 47 dira euskaldunak. C eta D ikastetxeak *arnasgune* diren herrietan kokatuta daude eta horietan biztanleen % 80tik gora dira euskaldunak (Eusko Jaurlaritza, 2020).

Lagina osatzen duten testuak aukeratzeko, ikasleen maila (LH4 maila) eta ikasleen hizkuntza profila hartu ditut irizpidetzat: ama hizkuntza gaztelania (Gaztelania H1), euskara (Euskara H1) eta, azkenik, hizkuntza biak jaiotzatik (2H1) dituzten ikasleen lanak hautatu ditut. Kontuan izanda aurreko ikerketek eskolan euskaldundu diren 5

11 Corpusak lau ikastetxe horietako lehen hezkuntzako ikasleen testuak biltzen ditu: LH2tik LH6ra bitartekoak. Ikasle bakoitzak idatzi beharreko testuak bi izan dira: bata, euskaraz; bestea, gaztelaniaz. Guztira 434 testu jaso dira, hauetatik 248 euskaraz idatzitakoak eta 244 gaztelaniaz idatzitakoak. Ikasleen hizkuntza profilari dagokionez, arestian aipatutako hiru profil horiez gain, laugarren bat ere badago: gaztelania edo euskara ez den beste hizkuntza bat erabiltzen duten umeak daude eta ikasle horien jatorrizko hizkuntzen artean arabiera, txinera edota errumaniera daude.

eta 8 urte bitarteko datuak jaso dituztela, LH4ko ikasleen testuak aukeratzeak lagunduko du orain arte jaso diren datuek irudikatzen duten jabekuntza prozesua osatzen, bidea ematen baitu 10 urte dauzkaten ikasle horiengan kasu gramatikalen erabileran aurrerapenik edo hobekuntzarik atzematen den egiaztatzeko.

1. taulan laburbiltzen da laginaren banaketa.

1. taula. Laginaren banaketa ikastetxe eta ikasleen hizkuntza profilaren arabera

	Gune erdalduna		Gune euskalduna		Guztira
	A ikastetxea	B ikastetxea	C ikastetxea	D ikastetxea	
Gaztelania H1	11	5	-	-	16
Euskara H1	-	-	5	5	10
2H1	-	7	2	6	15
Guztira	11	12	7	11	41

Testuak jasotzeko, prozedura berdina jarraitu da eskola guztietan. Ikasleei argibide berberak eman zaizkie eta irudikatutako egoera komunikatiboaren ondorioz testua ekoitzi dute; hau da, batutako testuak bat-batekoak dira, ikasleen ezagutzetatik abiatutakoak (irakasleek ez diete argibiderik eman) eta ikasgelan bertan idatzitakoak. Ikasleei ipuina euskaraz idatz dezaten eman zaien kontsigna honako hau da:

Bi urteko gelako umeek bazkaldu ondoren lo-kuluxka egiten dute. Badaude ume batzuk lokartzeko ipuina entzutea behar dutenak. Datorren ikasturteari begira ipuin berriak kontatzea pentsatu da eskolan, eta horretarako, betiko ipuinez aparte ipuin berriak kontatu nahi direnez, zure gelako ikasleei eskatu dizuete zuen gustukoak diren ipuinak zeintzuk diren, haur txikiei kontatzeko. Idatzi paper batean zure gustukoa den ipuina, ahal denik eta ondoena. Horrela, zaintzaileek ikasiko dute, eta gero, 2 urteko umei kontatuko diete.

3.2. Aztertutako aldagaiak eta erabilitako tratamendu estatistikoa

Lagin honetan aztergai izan ditut testuaren luzera eta kasu gramatikalen erabilera. Testuaren luzera kalkulatzeko, ikasleek idatzitako hitz kopurua zenbatu dut, izenburua barne. Kasu gramatikalen erabilera aztertzeko, ipuinetan ergatibo, datibo edo absolutibo kasua jaso dezaketan sintagmak identifikatu ditut, eta testuinguruari dagokion kasu marka erabili den egiaztatu dut. Espero zitekeen kasu marka erabili ez denean, ikasleek egindako akats mota identifikatu dut: *egitezkoa* edo *ez-egitezkoa*. Kasu marka baten erabilera zuzenak eta ez-egitezkoak kalkulatzeko, marka jakin hori behar duten testuinguruak zenbatu ditut: esaterako, ergatiboaren erabilera zuzenak edo ergatiboaren erabileran ez-egitezko hutsak zenbatzeko, ergatiboa jaso beharko luketen sintagmak hartu ditut aintzat. Kasu markaren erabileran egitezko hutsak kalkulatzeko, berriz, beste bi kasuak agertu zitezkeen testuinguruak zenbatu ditut; hau da, ergatiboaren erabileran egitezko hutsak zenbatzeko, datiboarekin eta absolutiboarekin markatu behar diren testuinguruak zenbatu ditut. Hortaz, egitezko hutsen proportzioak testuinguru hauetan oinarrituta kalkulatu ditut. Datu horien azterketa estatistiko deskribatzailea eta inferentziala egin dut.

4. EMAITZAK

Testuen luzerari begiratuko diot aurretik, labur, 4.1 atalean. Ondoren, ikasleen profilararen arabera kasu gramatikalen erabilera nolakoa den azalduko dut 4.2. atalean.

4.1. Testuen luzera

Testuen luzerari dagokionez, ama hizkuntza gaztelania duten umeen testuak 95,25 hitzez osatuta daude batez beste eta ama hizkuntza euskara duten umeen testuak, aitzitik, 134,30 hitzez. Etxean hizkuntza biak erabiltzen dituzten haurren testuek antzeko luzera daukate: 134,07 hitzez osatuta daude, batez beste.

Kruskal-Wallis probaren arabera, testuen luzeraren banaketa esanguratsuki desberdina da hiru talde hauetan ($p = 0,03$). Datuei bikoteka erreparatuta, baieztatu dezakegu H1 gaztelania duten ikasleen datuak eta etxetik elebidunak diren ikasleen datuak ezberdinak direla ($p = 0,028$); H1 euskara duten ikasleen datuak eta etxetik elebidunak diren ikasleen datuen arteko ezberdintasuna ez da estatistikoki esanguratsua eta berdina gertatzen da H1 gaztelania duten eta H1 euskara duten ikasleen datuen arteko ezberdintasunarekin¹².

4.2. Kasu gramatikalen erabilera

Kasu gramatikalen erabilera nolakoa den azalduko dut atal honetan; ergatiboarena (4.2.1.), datiboarena (4.2.2.) eta absolutiboarena (4.2.3.).

4.2.1. Ergatiboaren erabilera

Orotara, ikasleen testuetan kasu marka hau jaso beharko luketen 199 sintagma agertzen zaizkigu. Etxeko hizkuntza gaztelania duten ikasleen testuetan 70 testuinguru posible daude; etxeko hizkuntza euskara duten ikasleen testuetan, berriz, 40 baino ez dira testuinguru posibleak. Etxean euskara eta gaztelania erabiltzen dituzten ikasleen lanetan ergatiboaren erabili beharko litzatekeen testuinguru posibleak 89 dira (ikus 2. taula).

12 H1 gaztelania duten eta H1 euskara duten ikasleen testuen luzeraren arteko aldea estatistikoki esanguratsua izan ez arren, batez bestekoen artean desberdintasuna ikusten da. Kasu honetan, agian, laginen tamainaren arteko aldeak azal dezake emaitza hori, hein batean. Edonola ere, H1 gaztelania duten ikasleen datuak H1 euskara (dela modu elebakarrean dela elebidunean) duten ikasleen datuekin alderatuz gero, testuen luzerari dagokion aldea bada estatistikoki esanguratsua ($p = 0,01$). H1 gaztelania duten ikasleen testuen luzeraren batez bestekoa 95,25eko hitzekoa da eta H1 euskara duten ikasleen testuen luzeraren batez bestekoa, berriz, 134,16koa.

2. taula. Ergatiboaren erabilera ikasleen hizkuntza profilararen arabera

	H1 gaztelania	2H1	H1 euskara
Erabilera zuzenak	% 19 (N = 70)	% 64 (N = 89)	% 90 (N = 40)
Ez-egitezko hutsak	% 81 (N = 70)	% 36 (N = 89)	% 9 (N = 40)
Egitezko hutsak	% 4 (N = 141)	% 3 (N = 118)	% 0 (N = 116)

Etxeko hizkuntza gaztelania duten ikasleen testuetan, ergatiboa agertu beharko litza-tekeen testuinguruen % 19tan baino ez da agertzen. Beste muturrean, etxeko hizkuntza euskara duten ikasleen testuak daude. Idazlan hauetan, ergatiboa beharrezkoa den testuinguruen % 90etan agertzen da. Tartean dauzkagu etxean hizkuntza biak erabiltzen dituzten ikasleen datuak. Ikasle horien testuetan, ergatiboa era egokian erabiltzen da testuinguru posibleen % 64tan.

Kruskal-Wallis probak erakusten du datuen banaketa ez dela bera taldeen artean ($p < 0,001$). Etxean gaztelania eta etxean euskara erabiltzen duten ikasleen emaitzen arteko desberdintasunak estatistikoki esanguratsuak dira ($p < 0,001$). Berdin gertatzen da etxean gaztelania eta etxean hizkuntza biak erabiltzen dituzten ikasleen emaitzen arteko desberdintasunekin; hauek ere estatistikoki esanguratsuak dira ($p = 0,002$). Etxean euskara eta etxean hizkuntza biak erabiltzen dituzten ikasleen emaitzen arteko ezberdintasunak, aitzitik, ez dira estatistikoki esanguratsuak.

Etxean gaztelania erabiltzen duten haurren idatzietan agertzen diren akatsak aztertuz gero, baieztatzen da ikasle hauen narrazioetan batez ere ez-egitezko hutsak direla nagusi. Ergatiboa espero zitekeen testuinguruen % 81etan ez dute ergatibo marka erabili baina ez dute beste kasu markarik ere (datiborik edo beste deklinabide kasurik) erabili, ondoko adibideetan sumatzen den bezala:

- (6) nire aispa Valentina* dauka 4 urte (A_300T)
- (7) nire ama* esan du (A_300T)
- (8) Aita* nahi zuen bere zeme heraman txakurraren planetara (A_304T)
- (9) Galdetu zion Martin* (B_52T)
- (10) Otzoa* jan zuen (B_70T)

Beste horrenbeste gertatzen da etxean euskara egiten duten ikasleen kasuan; talde honetan ez-egitezko hutsak daude testuinguruen % 9tan:

- (11) Aritz* bi gol sartu zituen (D_194T)

- (12) Intza* ule lisua eta luzea zeukala (D_198T)
- (13) Etxe horretakoak* bitza makina berri bat zuten (C_432T)

Halaber, etxean hizkuntza biak erabiltzen dituzten ikasleen kasuan atzemandako akatsak ez-egitezkoak dira eta ergatiboa erabili beharko zen testuinguruen % 36tan gertatzen dira:

- (14) Bat-batean norbait* ikutu zuen atea (B_62T)
- (15) Maidier* marrazten zegitzen du (C_439T)
- (16) Peru* bai zorte ona daukala (C_443T)

Etxean gaztelania eta etxean hizkuntza biak erabiltzen dituzten ikasleen ez-egitezko hutsak erkatzean ere, ezberdintasunak estatistikoki esanguratsuak dira ($p = 0,003$). Hala ere, etxean euskara edo euskara eta gaztelania erabiltzen duten umeen emaitzak ezin dira estatistikoki ezberdintzat hartu.

Aztertutako testuetan, etxean gaztelania erabiltzen duten gaztetxoek ergatiboa espero ez den testuinguruen % 4tan baino ez dute ergatiboa erabiltzen; hau da, datiboa edo absolutiboa erabili beharko ziren testuinguruen % 4tan besterik ez:

- (17) Haur guztiak oso pozik baina guk* ez (A_298T)
- (18) Joan ginen mendira nire aitarekin, amarekin, anaiarekin, txakurrarekin eta nik* (A_298T)
- (19) joango gara Parisera nire aisparekin [...] eta nik* (A_300T)
- (20) Aitorrek* ispiluan begiratu egin zen (B_86T)

Etxean euskara erabiltzen duten ikasleen testuetan ez dut horrelako akatsik topatu eta etxean hizkuntza biak erabiltzen dituzten ikasleen testuetan erabilera akastunak ere nahiko urriak dira: testuinguruen % 3tan baino ez dira gertatzen:

- (21) Sarak* oporretan joan zen (B_60T)
- (22) Nereak* txakurrak entzuten hazi zen (D_202T)

Ergatiboaren erabilera desegokiaren banaketaren desberdintasuna ez da estatistikoki esanguratsua.

4.2.2. Datiboaren erabilera

Lagin honetan aztertutako testuak kontuan hartuta, datiboarekin markatu beharko lirakeen 36 testuinguru baino ez ditut aurkitu.

3. taula. Datiboaren erabilera ikasleen hizkuntza profilaran arabera

	H1 gaztelania	2H1	H1 euskara
Erabilera zuzenak	% 91,6 (N = 11)	% 100 (N = 10)	% 100 (N = 15)
Ez-egitezko hutsak	% 8,4 (N = 11)	% 0 (N = 10)	% 0 (N = 15)
Egitezko hutsak	% 1,5 (N = 200)	% 0 (N = 197)	% 0 (N = 141)

3. taulan laburbiltzen den bezala, etxeko hizkuntza gaztelania duten ikasleen testuetan, 11 dira datiboarekin markatu beharko lirakeen sintagmak. Ikasle hauek datibo marka era egokian erabiltzen dute testuinguruaren % 91,6tan. Etxeko hizkuntza euskara duten ikasleen testuetan, 15 sintagma daude kasu marka hau jaso beharko luketenak eta datibo marka era egokian erabiltzen dute testuinguru guztietan (% 100). Orobat gertatzen da etxean euskara eta gaztelania erabiltzen dituzten ikasleen testuetan. Ikasle horien narrazioetan 10 dira datibo kasuarekin markatu beharreko sintagmak eta guztietan agertzen da kasua era egokian erabilia (% 100).

Orokorrean esan dezakegu ikasleek datiboaren erabilera egokia eta zuzena egiten dutela haien ama hizkuntza edozein dela ere, baina etxeko hizkuntza gaztelania duten ikasleen testuetan akats bakarra agertzen da (23)¹³, eta berau ez-egitezkoa da:

(23) *bere lagun ona deitu zait (A_319T)

Azpi-lagin honetako testu batean datiboaren erabilera desegokiarekin lotutako egi-tezko hutsak ere aurkitu ditut (24-26 adibideak):

(24) Gustioei* konjelatu zuen (A_317T)

(25) Ipotxei* ez zuten konjelatu (A_317T)

(26) Aurkitu zuten dragoiari* (A_317T)

Datiboaren erabilera egokien edo desegokien kopuruaren arteko ezberdintasunak ez dira estatistikoki esanguratsuak, ez ikastetxearen arabera, ezta ikasleen ama hizkuntzaren arabera ere.

4.2.3. Absolutiboaren erabilera

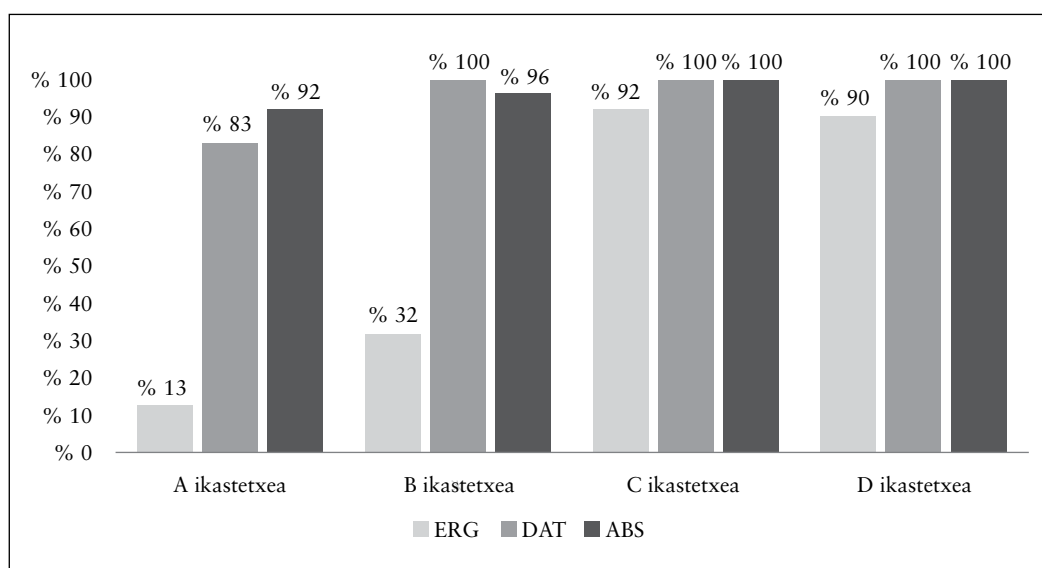
Absolutibo kasua erabil daitekeen testuinguruak asko dira, aztertutako testuetan 419 testuinguru posible agertzen zaizkigu. Horietatik, 130 dira etxean gaztelaniaz hitz egiten duten ikasleen testuetan identifikatu ditugunak eta 101, aldiz, etxean

13 Adibide honetan arazo bakarra ez da kasu markaren erabileran ez-egitezko hutsa, ikasleak arazoak izan ditu aditz laguntzailea aukeratzeko.

euskaraz hitz egiten duten ikasleen testuetan agertzen direnak. Etxean euskara eta gaztelania erabiltzen dituzten ikasleen kasuan, 188 testuinguru posible agertzen dira. Ikasle guztiek, ama hizkuntza edozein dela ere, kasu honen erabilera zuzena egiten dute. Absolutibo kasua -Ø marka denez, ezin da esan ez-egitezko hutsik egin daitekeenik. Egitezko hutsak izango lirateke ergatiboa edo datiboa espero den testuinguru batean absolutiboa erabiltzea horien orde. Ez ditut akats hauek aztertuko hauek baitira, ergatiboaren eta datiboaren erabilerak aztertu ditudanean, ez-egitezko huts bezala hartu ditudanak.

4.2.4. Kasu gramatikalen erabilera testuinguru soziolinguistikoaren ikuspegitik

Ondoko grafiko honetan, H2 euskara eta H1 euskara duten ikasleen kasu gramatikalen erabilerari dagozkion datuak laburbiltzen dira ikastetxearen arabera. 2H1 duten ikasleen emaitzak ez dira kontuan hartu.

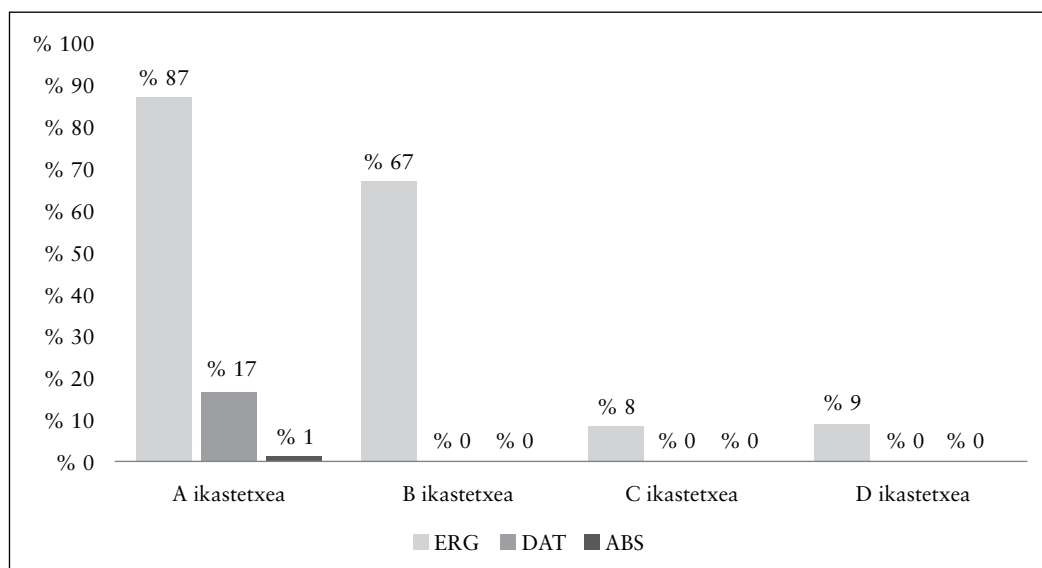
1. irudia. Kasu marken erabilera egokia ikastetxe eta testuinguru soziolinguistikoaren arabera.

1. irudian kasu marken erabilera egokia jasotzen da. Kasu guztien inguruko datuak laburbiltzen diren arren, ergatiboari eta datiboari buruzko datuak baino ez ditut azalduko (izan ere, aurreko 4.2.3. azpiatalean azaldu dudana bezala, absolutiboaren erabilerari buruzko datuak erabat lotuta daude ergatiboaren eta datiboaren ez-egitezko hutsekin).

Ergatiboaren erabilera antzematen dira ezberdintasunik nabarmenenak. Testuinguru eraldunean kokatuta dauden A eta B ikastetxeei dagokienez, A ikastetxean ergatiboaren erabilera zuzenak % 13ra baino ez dira heltzen, B ikastetxean kasu marka horren erabilera zuzenak altuxegoak dira eta % 32ra heltzen dira. Testuinguru euskaldunean dauden C eta D ikastetxeetan, ordea, erabilera zuzenak % 90 ingurukoak dira.

Datiboaren erabileran ergatiboarekin sumatu dugun joera leundu egiten da. A ikastetxean erabilera egokiak % 83ra igotzen dira eta B ikastetxean % 100ra heltzen dira; hau da, datiboaren markaketa akatsik gabe egiten dute, C eta D ikastetxeetako ikasleek bezala.

Datuei begiratzeko beste modu bat ez-egitezko hutsak irudikatzean dago (2. irudia).

2. irudia. Kasu marken erabilera desegokia ikastetxe eta testuinguru soziolinguistikoaren arabera: ez-egitezko hutsak.

Kasu honetan argi dago aurretik azaldu dudana joera. Gaztelania nagusi duten testuinguruetan erabilera akastun gehiago aurkitzen ditugu euskaldunak diren testuinguruetan baino, eta joera hau nabarmena da ergatiboaren erabilerari begiratu gero. A ikastetxean ez-egitezko hutsak % 87ra heltzen dira baina proportzio hori B ikastetxean % 67raino jaisten da. C eta D ikastetxean, euskara H1 duten ikasleen artean alegia, ez-egitezko hutsak daude oraindik ere testuinguruen % 8 inguruan.

Datiboaren erabileran ez-egitezko hutsak A ikastetxean testuinguruen % 17tan gertatzen dira, baina ez dago horrelako erabilera desegokirik, ez B ikastetxean, ezta gune euskaldunetako C eta D ikastetxeetan ere.

5. EZTABAIDA

Atal honetan sarreran egin ditudan hipotesiak ikerketa honetako emaitzen argitan berrikusiko ditut.

Aztertu dudana laginak, espero zitekeen bezala, testuen luzera ikasleen ama hizkuntzaren arabera ezberdina dela erakusten du: euskara H2 duten ikasleek euskara H1

дутен ikasleek baino testu laburragoak idazten dituzte. Testuak idazteko prozesuan abiatzen diren gaitasunak hiru dira: gaitasun soziolinguistikoa (egoera komunikatibora egokitzeko ahalmena), gaitasun diskurtsiboa (helburuarekiko testu egitura egokia aukeratzeko eta adierazi nahi diren ideiak era koherentean lotzeko ahalmena) eta gaitasun linguistikoa (hizkuntzaren arau gramatikalak eta lexiko egokia erabiltzeko ahalmena). Gaitasun soziolinguistikoa eta diskurtsiboa, Cumminsen (1979, 1983) Elkarmendekotasunaren Teoriaren arabera, ikasle eleaniztunen sakoneko gaitasun komunikatiboari dagozkio eta hizkuntza batetik bestera transferitzen diren trebetasunak lirateke. Gaitasun linguistikoa, berriz, hizkuntza bakoitzari dagokion trebetasuna da, hizkuntza bakoitzean ikasi eta landu beharrekoa.

Lan honen helburuetatik kanpo gelditzen den arren, H2 euskara duten ikasleen testuetan atzeman daiteke, hein handi batean bederen, ikasle horiek bereganatu dituztela ipuinak idazteko behar dituzten gaitasun soziolinguistikoari eta diskurtsiboari lotutako trebetasunak (cf. (27) adibidea). Hori ez da hain harrigarria, ipuinak gaztelaniaz kontatzen baldin badakite behintzat. Hala ere, testuak laburragoak dira, ikasleek zailtasunak dituzte gertatutakoaren berri modu aberats batean adierazteko. Euskarak bereak dituen ezaugarriak menderatzea falta zaie. Manterolak eta Almgrenek (2015) egin dako iradokizunarekin bat egiten dut: eskolak euskarazko gaitasun linguistikoarekin lotutako ezagutzak lantzeari arreta berezia eskaini beharko lioke; esaterako, lexikoa, aditzen erabilera, esaldien egituraketa eta abar. Hona hemen, diodanaren erakusgarri, ikasle baten testua:

(27) [Izak pertsona bat da eta da astronauta. Egun batean viaje espaziala egin zuen.]1 [baina krass!! ser gertatu da!! nire susiria tsokatu da zer egingo dut!!]2 [gero susiria apagatu zuen eta gero susiria gelditu zen bi egun eta inork lurrari daki zer gertatu zen.]3 [Baina dena ez zegoen galduta ze dago gasolina kanpoan eta izak trajea jarri zuen.]4 [Kanpoan joan du eta gasolina hartu zuen eta etxera lortu zuen juaftera eta lurra aterrizatu zuen.]5

(27) adibideko testua euskara H2 duen ikasle batek idatzitako ipuina da. Ikasleak, espero daitekeen bezala, erantzuten die emandako argibideei eta egoera komunikatiboari egokitzen badakiela erakusten du: idazten duena ipuina da, iraganean kontatzen du; hau da, gaitasun soziolinguistikoari dagozkion trebetasunak eskuratu dituela erakusten du.

Era berean, ipuinaren egitura errespetatzen duela ere erakusten du hasieran pertsonaiak aurkeztuz ([...]1 artean jasotakoa), egoera desorekatzailea zein den adieraziz ([...]2 artean jasotakoa), korapiloa markatuz ([...]3 artean jasotakoa), elementu lagungarria zein den adieraziz ([...]4 artean jasotakoa) eta ipuinari amaiera emanez ([...]5 artean jasotakoa). Horrenbestez, haurrak gaitasun diskurtsiboari dagozkion trebetasunak ere bereganatu dituela erakutsiko luke.

Testuan, gaitasun linguistikoarekin lotutako zailtasunak identifika daitezke: istorioa kontatzeko behar dituen euskarazko hitzak edo gramatika arau batzuen erabilera kasikarra beste batzuen artean.

Ikasleak sorgin gurpil batean harrapatuta daudela dirudi: euskararen bereizgarriak bereganatu ezean, beharizan komunikatiboak adierazteko zailtasunak edukiko dituzte eta, beraz, deseroso sentituko dira euskara erabiltzeko. Horrela behintzat azaltzen dute helduagoak diren hiztun berriek euskara erabiltzeko dituzten oztopoei buruz galdetzen zaienean (Ortegak et al., 2016 apud Amorrortu, Ortega & Goirigolzarri, 2017). Eta era berean, euskara erabili ezean, mugatu egiten dira ikasleek gaitasun linguistikoa garatzen jarraitzeko aukerak.

Bigarren hipotesiari dagokionez, aurreikusi dut euskara H1 duten ikasleek kasu gramatikalen erabilera egokiagoa egingo dutela euskara H2 duten ikasleek baino: lehenek (euskara H1 dutenek, alegia) datibo eta absolutibo kasuen erabilera zuzena egiten dute testuinguru guztietan baina ergatiboaren erabileran testuinguruen % 9 inguruan oraindik ere ez-egitezko hutsak egiten dituzte. Emaitza hori deigarria da batez ere go-goan hartuta oraingoan ikasleek testua idatziz egin behar izan dutela. Hutsen datu horrek lotura eduki dezake ataza bera planteatu den moduarekin: ikasleek egoera komunikatiboa irudikatzen duen kontsigna entzun ondoren idatzi dute testua, baina ez dute tarterik izan idatziko dutenaren inguruan pentsatzeko eta idazketa planifikatzeko; eta testua idatzi ondoren ere, ez dute testuaren berrikuspenik egin. Idazketa prozesuari behar beste denborarik eman ez izanak azaldu litzake, agian, ergatiboaren erabileran egin dituzten hutsak.

Euskara H2 duten ikasleen kasu gramatikalen erabilera ezegonkorragoa da euskara H1 taldearekin alderatuta, zalantzarik ez, eta ergatiboaren *-k* atzizkiaren erabilera zuzenak % 18ra baino ez dira heltzen. Datiboaren *-(r)i* atzizkiaren erabilera zuzenak nabarmen altuagoak dira ergatiboaren erabilerarekin alderatuta eta % 91,6ra heltzen dira. Ikasleok ergatibo eta datiboaren erabileran egiten dituzten hutsak ez-egitezkoak dira eta egitezko hutsak oso urriak dira, espero nuen bezala.

Hirugarren hipotesia denaz bezainbatean, nire ikerketaren emaitzen arabera egiaztatzen da ez dagoela hobekuntzarik kasu gramatikalen erabileran ikasleak adinean gora joan ahala; hobekuntzarik eza bereziki deigarria da ergatiboari dagokionez. Aurreko 2.2. atalean aurkeztu dudan lehenengo corpuseko ikasleen testuetan, 8 urteko haurrek ergatiboaren erabilera zuzena egiten zuten beharrezkoa zen testuinguruen % 40tan (Ezeizabarrena, 2012; Manterola eta Almgren, 2015) eta nik aztertutakoek testuinguru horren erdian baino ez dute erabilera zuzena egiten. Nire datuek bat egiten dute Duguinek eta Köpkek (2019) bildutako corpuseko datuekin eta Duguinek (2016) proba baten bidez jasotako datuekin. Horietan ere, ergatiboaren akatsik gabeko erabilerak urriagoak dira, % 10aren inguruak. Edonola ere, datuoi begiratuta ezin da esan garapen zantzurik dagoenik ergatiboaren markaketan; aitzitik, badirudi haurrok EOS aroan murgilduta segitzen dutela eta ergatiboaren *isiltzea* fosilizatzeko arriskua egiaztatzea dela.

Datiboari begiratu gero, euskara H2 duten ikasleek oso hobekuntza apala erakusten dutela esan daiteke: Manterolak eta Almgrenek (2015) aztertutako datuetan, nabaria da 5;06 urteko haurrek dagoeneko datiboaren erabilera egokia eta emankorra egiten dutela testuinguruen % 87tan. Nik aztertutako datuetan erabilera egokiak % 91,6ra

helden dira; hots, erabilera egokien proportzioa igotzen da baina igoera ez da oso esanguratsua. Uste nuenaren kontra, ez adinak ezta ikasleei eskatutako narrazioa idatziz egin behar izateak ez dute kasu gramatikalen erabileran eragin positiborik eduki.

Sarreran formulatu dudan laugarren hipotesira etorrira, jakina da bai entzundako hizkuntzaren kantitateak eta kalitateak, bai eta hizkuntza hori erabiltzeko aukerak ere, eragin zuzena daukatela haurren hizkuntzaren garapenean (Ruiz Bikandi, 2009). Horren arabera, ikastetxearen kokapenak eta gelako ikasleen hizkuntza profilek, euskara H2 duten ikasleen emaitzetan eraginik izan zezakeen ala ez egiaztatu nahi izan dut.

A eta B ikastetxeak, biak, gune erdaldunean kokatuta daude, baina A ikastetxearen herrian euskaldunen kopurua nabarmen apalagoa da B ikastetxearenean baino. Horrez gain, 1. taulan laburbiltzen den bezala, A ikastetxeko ikasleen artean ez dago haur euskaldunik (ez elebakarrik ezta elebidunik ere); B ikastetxeko ikasleen artean euskara H2 duten haurrak 5 dira baina horiekin batera badaude etxetik elebidunak diren beste 7 haur.

A ikastetxean ergatiboaren erabilera zuzenak (% 13) baxuagoak dira B ikastetxean baino (% 31). Ezberdintasun hau estatistikoki esanguratsua ez den arren, joera bat sumatzen da bertan. Berdin gertatzen da datiiboaren erabilerarekin: A ikastetxean datiiboaren erabilera zuzenak (% 83) baxuagoak dira B ikastetxean baino (% 100).

Ikastetxe horien emaitzen arteko aldeak azalduko dituzten faktoreak hainbat izan daitezke eta horien artean hauek biak aipatuko ditut: (a) eskolako testuinguruak eskolatik kanpoko erabilera mugatu dezake, A ikastetxearen ingurua erdaldunagoa baita B ikastetxearena baino; (b) irakasle eta ikaskideengandik ikasleek jaso dezaketen inputak eta, aldi berean, irakasle edo ikaskideekiko harremanetan egin dezaketen erabilerak baldintzatu egin dezakete ikastetxe horien bien arteko aldea¹⁴. Azalpen saio honek bat egingo luke Manterolak eta Almgrenek (2015) edo Duguinek eta Köpkek (2019) euren lanetan adierazitakoarekin eta berretsiko luke ISEI-IVEIk (2022) partekatutako kezka: testuinguru erdaldunago batetik datozen ikasleek oztopo handiagoak izan ditzakete gaitasun linguistikoa eta komunikatiboa arrakastaz garatzeko. Edozelan ere, beste aldagai batzuen inguruko datuak jaso beharko lirarteke egiaztatzeko azalpen hau sendoa den edo ez¹⁵.

Ergatiboaren kasu markaketan egitezko hutsak oso urriak diren arren, lehen aldiz oinarritzat testu idatziak aztertu dituen nire lan honek erakutsi du ergatiboak zailtasuna sortzen diela euskara H2 duten ikasleei; neurri txikiago batean, antzera gertatzen

14 B ikastetxeko gelan ikasle euskaldunak gela barruko erabileraren sustatzaile izan daitezkeela suposatzen ari naiz.

15 Berrikusle batek iradokitzen du ikastetxeen emaitzen arteko aldeak ez ote lukeen bultzatu beharko eskolaren betebeharrak eta mugen inguruko hausnarketa. Arestian esan dudana bezala, ikasleek eskolatik kanpo eta eskola barruan egin ditzaketen erabilerak azaldu ditzakete ikasle horien gaitasun linguistikoa egiaztatu ditudan aldeak baina, kontrolatu ez ditudan beste aldagai batzuk ere egon daitezkeenez, nahiago dut eztabaida irekita uztea.

zaie euskara H1 duten ikasleei ere. Duguinek eta Köpkek (2019) iradokitzen dutenaren arabera, baliteke euskara H2 duten haurrak hitz ordenan oinarritutako estrategia bat erabiltzen egotea subjektuaren egiletasuna markatzeko, eta horrexek azaldu lezake ergatiboaren *isiltzea*¹⁶. Datuon azterketatik erronka berriak sortzen dira; corpus osoa goitik behera aztertu beharko litzateke berresteko (1) ea ergatiboaren isiltzea orokorra den euskara H2 duten ikasleengan (8 urtetik 12 bitartera) eta (2) ea haurrek egiletasuna edo subjektutasuna markatzeko hitz ordenan oinarritutako estrategia erabiltzen duten. Corpus osoaren azterketak posible egingo du testuinguru soziolinguistikoaren garrantziaren tamaina argitzea.

6. ERREFERENTZIAK

- Amorrortu, E., Ortega, A. & Goirigolzarri, J. (2017). Euskararen hiztun aktiboa bihurtzeko gakoak. *BAT soziolinguistika aldizkaria*, 104(3), 11-49.
- Artiagoitia, X. (2000). *Hatsarreak eta parametroak lantzen*. Arabako Foru Aldundia & UPV/EHU.
- Barreña, A. (1993). *Haur euskaldunen hizkuntzaren jabekuntza-garapena: INFL eta KONP funtzio kategorien erabileraz* [Argitaratu gabeko doktore tesia]. UPV/EHU.
- Bilbao, X. (1998). *Hezkuntza elebiduna. Zenbait oinarri*. UPV/EHU & Arabako Foru Aldundia.
- Cummins, J. (1979). Linguistic interdependence and educational development of children. *Review of Educational Research*, 49, 222-251. <https://doi.org/10.3102/00346543049002222>
- Cummins, J. (1983). Interdependencia lingüística y desarrollo educativo de los niños bilingües. *Infancia y aprendizaje*, 21, 37-61.
- Duguine, I. (2016). Gestion des cas absolutif et ergatif en basque par des bilingues précoces basque-français. *Lapurdum*, 19, 201-217. <https://doi.org/10.4000/lapurdum.3323>
- Duguine, I. & Köpke, B. (2019). Processing strategies used by Basque-French bilingual and Basque monolingual children for the production of the subject-agent in Basque. *Linguistic approaches to bilingualism*, 9(4-5), 1514-541. <https://doi.org/10.1075/lab.16047.dug>
- Elosegi, K. (1998). *Kasu eta preposizioen jabekuntza-garapena haur elebidun batengan* [Argitaratu gabeko doktore tesia]. UPV/EHU.
- Eusko Jaurlaritzaren (2020). *VI. mapa soziolinguistikoa, 2016*. Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia.

16 Duguinek eta Köpkek (2019) ondorioztatzen dute euskara H2 duten haurrek lehenetsi egiten dutela estrategia *topologikoa* subjektuaren egiletasuna markatzeko: SVO egituretan lehen posizioan agertzen den sintagma balio die sintagma hori egilea dela erakusteko. Euskara H1 duten haurrek estrategia *morfologikoa* erabiltzen dute hasieratik, subjektua den sintagma ergatiboari dagokion *-k* atzizkiarekin markatuz; baina, aldi berean, estrategia *topologikoa* ere erabiltzen dute.

- Ezeizabarrena, M. J., Manterola, I. & Beloki, L. (2009). Euskara H2 goiztiarraren ezaugarrien bila: adizkiak eta gramatika-kasuak haurren ipuin-kontaktetan. *Euskera*, 54(2), 639-681.
- Ezeizabarrena, M. J. (2012). The (in)consistent ergative marking in early Basque: L1 vs. child L2. *Lingua*, 122(3), 303-317. <https://doi.org/10.1016/j.lingua.2011.11.009>
- Fernández, B. & Ortiz de Urbina, J. (2010). *Datiboa hiztegian*. UPV/EHU.
- García, I., Almgren, M., Arratibel, N., Barnes, J., Barreña, A. & Ezeizabarrena, M. J. (2012). Komunikazio garapena neurtzeko zerrenda (KGNZ). *Jakingarriak*, 71, 40-42.
- Gutierrez, M. J. & Ezeizabarrena, M. J. (2022). *Hotsetik hitzera. Nola bereganatzen dute hizkuntza haur euskaldunek?* Erein.
- Huarte, M. (2007). *Ergatiboaren jabekuntza: ikerketa experimental bat eta beraren emaitzak* [Argitaratu gabeko doktore tesia]. UPV/EHU.
- ISEI-IVEI. (2017). *Idazmenaren ebaluazioa. Testuak zuzentzeko irizpideak. 2017ko ebaluazio diagnostikoa: hizkuntza komunikaziorako kompetentzia*. Euskara. ISEI-IVEI.
- ISEI-IVEI. (2022). *Ebaluazio diagnostikoa 2019. Txosten exekutiboa*. ISEI-IVEI.
- Manterola, I. & Almgren, M. (2015). Quelques traits du développement du basque L2 en contexte de revitalisation de la langue à travers l'immersion scolaire. *Swiss Journal of Educational Research*, 37(1), 39-56. <https://doi.org/10.24452/sjer.37.1.4942>
- Martínez de Luna, I. & Suberbiola, P. (2020). Hizkuntza-mudantza EAeko ikasleengan. *BAT Soziolinguistika aldizkaria*, 114(1), 115-156.
- Pourquié, M. (2019). fLEX: Flexioa eta LEXikoa aztertzeko test eleanitza (5-10 urteko hamar haur euskaldunen emaitzen azterketa). *Ekaia*, 36, 331-351. <https://doi.org/10.1387/ekaia.19723>
- Rodríguez-Ordóñez, I. (2015). The acquisition of nominal and verbal inflectional morphology: Evidence from Basque ergativity in adult L2 speakers. In *BUCLD 39: Supplement to Proceedings of the 39th Annual Boston University Conference on Language Development*. <https://www.bu.edu/buclid/files/2015/06/Rodriguez.pdf>
- Ruiz-Bikandi, U. (2009). *Bigarren hizkuntzaren didaktika Haur eta Lehen Hezkuntzan*. UPV/EHU.
- Vila, I. (2010). ¿Qué puede aportar la educación bilingüe a la educación lingüística del s. XXI? *Avances en Supervisión Educativa*, 13, 1-30.
- Wexler, K. (1994). Optional infinitives, head movement and the economy of derivations. In D. Lightfoot & N. Hornstein (arg.), *Verb movement* (305.-350. or.). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511627705.016>
- Zubiri, J. J. (1997). *Izen sintagmaren determinazioa eta kasuen jabekuntza eta garapena hiru urte arte* [Argitaratu gabeko doktore tesia]. UPV/EHU.